

ДЬУЛУРҢАН

түһүлгэ дуораана

Аан дойду чемпионун чиэстээтилэр

Турция Кемер куоратыгар ытыллан түмүктэммит доруобуйаларыгар хааччахтаах спортсменнар 100 харахтаах дуобакка аан дойдуга бастыыр иһин чемпионаттарыгар аналлаах пресс-конференция М. К. Аммосов аатынан Хотугулуу Илинги федеральной университетка ытылынна.

Тэрээһингэ ХИФУ ректора **Анатолий Николаев**, СР физическэй култуураҕа уонна спорка министрин солбуйааччы **Гаврил Мохначевский**, СР дуобакка федерациятын салайааччы **Яков Сидоров**, республикатааҕы адаптивнай спорт киинин дириэктэрэ **Ньургун Иванов** уо. д. а. кыттыыны ыһылар.

Санатан эттэххэ, бам ыйын 19–31 күннэригэр Турцияҕа доруобуйаларыгар хааччахтаах спортсменнар 100 харахтаах дуобакка 5-с аан дойдугааҕы чемпионаттарыгар биһиги биир дойдулаахпыт **Александр Ефимов** сүрүн оонньууга кыайыы көтөллөмүтэ, онтон түргэн оонньууга иккистэбитэ. Ону тэнэ **Сайына Юнчанова** эдэрдэргэ бастаабыта, **Юлиана Андреева** дыахталлар бөлөхтөрүгэр иккис миэстэни ылбыта. Манна даҕатан эттэххэ, Сайыналаах Юлиана бу кэмгэ собуруу үөрэтэр-эрчийэр түмсүүтэ сылдыар буоланнар,

пресс-конференцияҕа кыттыбытлар.

Бэйэтин иитиллээччитэ А. Ефимов чемпионатка кыттыытын туһунан адаптивнай спорт киинин тренерэ, гроссмейстер **Петр Ушницкий** иһитиннэрдэ. Онтон аан дойду чемпиона, биһиги биллиилээх спортсменмыт **Матрена Ноговицына** — Александр партияларын ырытан, быһааран биэрдэ.

Бэлиэ күнгэ сөп түбэһиннэрэн, Гаврил Мохначевский — чемпионатка

ситиһиилээхтик кыттыбыт Александр Ефимовка уонна кини тренерэ Петр Ушницкийга харчынан наҕараадаланалларын туһунан туоһу суруктары туттарда.

Ити курдук, пресс-конференция кыттыылаахтара спортсмены эбэрдэлээтилэр, ыйытылары биэрэн — сөптөөх хоруйдары ыһылар, салгыы ситиһиилэри баҕардылар.

Петр ПАВЛОВ.

сонуннар ситимнэрэ

Сэлии оҕото — «Азия оҕолорун» ымыыта

Эһиил Дьокуускайга ытыллыахтаах «Азия оҕолоро» норуоттар икки ардыларынааҕы спортивнай оонньууларын ымыытын талыы көрүүтэ түмүктэннэ.

Талыы үс түһүмэҕинэн ытылынна. Барыта 60 үлэ кирбититтэн, анал хамыйыһыа 5-һи талан куоластааһынна киллэрбитэ. Түмүккэ кыайыылаабынан Сэлии оҕото (ааптар Наталья Иванова) табыста. Ону таһынан аан бастаан, волонтердар ымыыларынан Моҕотой (ааптар Туйаара Тордуянова) буолара быһаарылынна.

Санатан эттэххэ, «Азия оҕолоро» норуоттар икки ардыларынааҕы VIII спор-

тивнай оонньуулар эһиил, 2024 сылга бэс ыйын 25 — от ыйын 7 күннэригэр биһиги Дьокуускайга ытыллыахтаа.

Георгий О कोरोков — Австралия чемпиона

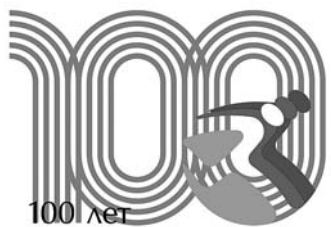

Саха спордун билигини кэмгэ биир, атын дойдуттан кыттар спортсмена, Амма ыччата, көнүл тустууга уолаттарга Россия үс төгүллээх призера, Европа чемпиона буола сылдыбыт Георгий О कोरोков иккис сылын Австралия чыһин көмүскүүр. Былырын аан дойду чемпионатыгар кыттыбыта.

Георгий аҕыйах хонуктаабыта Австралия чемпионатыгар кыайыылаабынан табыста. Онон бу дойду икки төгүллээх чемпионунан буолла.

туох? ханна? хаһан?

Бэс ыйынааҕы күрэхтэһиилэр

100 лет физкультурному движению в Республике Саха (Якутия)

В. В. Николаев кэриэһигэр сахалыы ыстаныларга республика чемпионата — бэс ыйын 3–4 күннэрэ.

Бүтүн Россиятааҕы полумарафон — Дьокуускай, бэс ыйын 4 күнэ.

Доруобуйаларыгар хааччахтаах спортсменнар чэпчэки атлетикаҕа республикатааҕы чемпионаттара — Нам, бэс ыйын 7–8 күннэрэ.

Саха Республикатын Физическэй култуураҕа уонна спорка министирэстибэтин көбүлээһининэн бэс ыйыгар ытыллар күрэхтэһиилэр былааннара:

А. А. Добрянцев кэриэһигэр сахалыы ыстаныларга республикатааҕы турнир — Покровская, бэс ыйын 10 күнэ.

Национальнай многоборьеҕа «Тобус Томтор оонньуула» — Чурапчы, бэс ыйын 17–18 күннэрэ.

СР чэпчэки атлетикаҕа чемпионата — Дьокуускай, бэс ыйын 9–11 күннэрэ.

СР пенсионердарын спартакиадалара — Дьокуускай, бэс ыйын 9–11 күннэрэ.

Буудьбанан ытыыга И. Н. Кульбертинов кэриэһигэр

Бүтүн Россиятааҕы турнир — бэс ыйын 8–12 күннэрэ.

Спортивная СР чемпионата — Дьокуускай, бэс ыйын 13–14 күннэрэ.

Дьыгын оонньууларын финала — Үс Хатын, бэс ыйын 23–25 күннэрэ.

СР пауэрлифтинг чемпионата — Дьокуускай, бэс ыйын 24–26 күннэрэ.

PS: Күрэхтэһиилэр болдьохторугар уларыйылар киһирэн биэриэхтэрин сөп.

«Дьулурҕан».

Үөрэнээччилэр спартакиадаларыгар ынҕырабыт

Бу күннэргэ республикабыт киин куоратыгар үөрэнээччилэр Саха сиринээҕи спартакиадалара үгэһинэн ытылла турар. Бу тэрээһин бэс ыйын 5 күнүттэн саҕаланан баран, 11-с чыыһылаҕа түмүктэнибэ.

Спартакиадаҕа республикабыт улуустарыттан уонна куораттарыттан барыта 31 хамаанда кыттар. Сүрүн күрэхтэһиилэр Н. Н. Тарскай аатынан «Туймаада» стадионна ытыллаллар. Күрэхтэһии спорт 27 көрүнэр ытыллан, түмүгэ

түөрт бөлөххө араарыллан таһаарыллыаҕа. Кыайыылаахтар кубоктарынан уонна спортивнай тэрил ыларга анаан сертификаттарынан наҕараадаланыахтара.

Куорат олохтоохторо уонна ыалдьыттара, үөрэнээччилэр спартакиадаларын кэлэн көрөрүтүгэр ынҕырабыт.

Ааҕааччылар истиилэригэр!

«Дьулурҕаны» бэлэмнээн уонна онорон таһаарарга эппиэттээх үлэһит уопускаҕа барарынан сибээстээн, сыһыарыы аныгыскы нүөмэрэ атырдыах ыйыгар тахсыаҕа.

«Дьулурҕан».

түһүлгэ дуораана

Бүөтүр Баттаахап алта кыһыл көмүс мэтээллэннэ!

Мас тардыһыга уонна хапсаҕайга спорт маастара, Ньурбаттан төрүттээх спорт бэтэрээнэ Петр Баттахов кэнники сылларга ыараханы көтөбүүнэн умсугуйан дьарыктанар. Номнуо бэйэтин саастылаахтарыгар пауэрлифтингэ үрдүк көрдөрүүлэрдээх.

Аһыйах хонуктаабыта кини Геленджик куоракка ытыллыбыт пауэрлифтингэ, пауэрспорка уонна армлифтингэ аан дойдутаагы Гран-при чемпионнакка 70–74 саастаахтарга 100 киилэбэ кыттан, үрдүк ситиһиилэннэ.

— Пауэрлифтингэ троеборьега, двоеборьега уонна становой тягага кыттан, үһүөннэригэр бастаатым, — диір Петр Петрович. — Уонна пауэрлифтингэ троеборье түмүгүнэн бэтэрээннэргэ абсолютнай чемпион буоллум.

Ол аата, 40-тэн үөһэ саастаах кыттыбыт бары спортсменнары киллэрэн туран. Двоеборьега 295 киилэни ылан, аан дойдун рекордун олохтоотум. Урукку рекорд 270 кг эбит, американаец олохтообут. Двоеборьега — жим уонна становой тяга кирэр. Становой тягага тобукка диэри сыйыа тардыыга 205 кг көтөбөн, эмиэ аан дойдуга бастың көрдөрүүлэнним. Онтон пауэрспорт көрүнгэ, «строгий подъем на бицепс» диэннэ бэйэм саастаахтарбар эмиэ аан дойдун рекордун олохтоотум. Онтон «Аполлон аксель» диэн, модьу туттаах штангага 130 киилэни көтөбөн эмиэ кыйдым.

Ити курдук, Петр Баттахов бу күрэхтэһиигэ барыта 6 кыһыл көмүс мэтээлинэн уонна абсолютнай чемпион кубогунан наһараадаланна. Оттон сизэ Аргём 10 саастаахтарга становой тягага 75 киилэбэ кыттан эмиэ бастаата.

Саха кинитин кыабын бэйэтинэн тийэн улахан таһымнаах түһүлгэбэ ситиһиилээхтик көрдөрбүт уонна итэбэспит Петр Баттаховы эбэрдэлиибит! Атын аҕам саастаах дьон, спордуна дьарыктарын быраһан кэбиспэккэ, Баттахов үтүө холобурун батыһалларыгар баһарабыт.

«Дьулурҕан».

саҥа кинигэ

Кимиэхэ да майгынаабаттык, аһаҕастык, уратытык...

Айар үлэнэн дьарыктанар киһиэхэ уһун кэмнээх үлэтэ оһоһулан, силигин ситэн тахсыта, күн сириг көрүүтэ — ураты үөрүүлээх түгэн. Аһара баран эттэххэ, холобур, кинигэ суруйан, бэлэмнэн таһаарбыт киһиэхэ үлэтэ син биір төрөппүт оһотун кэриэтэ буолар. Тоһо диэтэргин, ханнык баһарар дьонун үлэ эһпчэкигэ суохтук оһоһуларын бары бэркэ билэбит. Ол тоһо эрэйдээҕин, ыараханын, тоһо кэми ыларын ааптар бэйэтэ эрэ билэр.

«Первый борцовский» сурунаал редактора Иван Барашков «Бриллианты борцовского ковра» диэн халың тастаах, 224 страникалаах кинигэтэ таһыста. Кинигэбэ көңүл тустуу аатырбыт бөһөстөрүн, тренердэрин туһунан кэпсэнэр. Барыта 50-чэ киһи суруллубут. Ону бэйэбит кинигэни ылан, аһан баран сыаналаарын. Мин бу суруйууга ону барытын эридьэстии барбаппын.

Иван — спорт куттаах киһи. Чулуу тустууктардааһын биллибит Чурапчыттан төрүттээх. Улуу тренер Д.П. Коркин аатынан республикатаағы спортивнай интернат-оскуола выпускнига. Бэйэтэ хапсаҕайга Саха Республикатын спордуна маастара. Спорт бары көрүннэрин кыраһытык кэтээн көрөр, элбэҕи аһар-билэр. «Дьулурҕан» хаһыат көңүл тустууга, футболга, хоккейга республикатаағы конкурстарын кыйыһылааһа. Спорт, тустуу эйгэтигэр элбэх билэр дьону кытта алтыһар, доһордоһор.

Аһыйах сылтан бэттэх аан дойдун аатырбыт тустууктарың туһунан нууччалыы бэрт хоһоһой тылынан очеркалары суруйан — спорду таптааччылары, тустууну сэнээрээччилэри сүрдээгин үөртэ, сэргэхситтэ. Тустууну билэринэн сөхтөрөр, аһааччыларга кэтэһиилээх ааптар буолла.

Холобур, сахалартан бастакынан ССРС-ка бастаабыт Алексей Ермолаев, Вячеслав Карпов, сахалартан аан дойдун бастакы чемпио-

на Илларион Федосеев, номоһ буолбут тустуук Николай Захаров — Сахаачча, олимпиецтар Роман Дмитриев, Павел Пинигин, Александр Иванов, олимпийскай чемпион Александр Иваничкай, аан дойдун чемпионна Виктор Алексеев, Владимир Модосян, Салман Хасимов, үтүөлээх тренердэр Дмитрий Коркин, Георгий Бураков уо. д. а. тустарынан кимиэхэ да маарынаабаттык, аһаҕастык, уратытык, бэйэтин көрүүтүнэн, сыананылынан ырытан суруйбута аһааччылар интэриэстэрин тардыаһа дии саныыбын.

Бастатан туран, бу кини — өссө оһо эрдэбиттэн сүгүүрүөр дьонун үтүө ааттарын үйэтигэ, дьонго-сэргэбэ тиэртэ диэххэ сөп. Билигин биһиги кэксэбитигэр суох, умнуллан эрэр аһа көлүөнэ тустууктарын ааттарын өссө төгүл санатан сөргүттэ.

Бу кинигэ тахсыта, бэйэтэ улуу тренер аатынан кыһаны үөрэнэн бүтэрбит киһиэхэ — быйыл Дмитрий Петрович Коркин төрөөбүтэ 95 сылгар дьүөрэлээн сөп түбэспитэ өссө кэрэхсэбиллээх уонна тоһоостоох диэн сыаналыбын.

Түмүккэ, ааптары — Иван Барашков кинигэ таһаарытынан эбэрдэлиибит! Бу кинигэ этэргэ дьылы, киниэхэ инники айар үлэтигэр үтүө үктэл буоллун. Иван санаата өссө уһуктан, аһылан аһааччылары умсугутар санаттан саҥа суруйуулары, кинигэлэри бэлэмнэн таһаара турарыгар баһарабыт. Итиэннэ бу саҥа кинигэ тахсытыгар ааптарга күүс-көмө, өйөбүл буолбут дьонго барыларыгар барһа махтал буолуохтун!

Петр ПАВЛОВ.
Ааптар хаартыскаһа түһэригэ.

юнкордар суруйаллар

Тренерим — кэскиллээх олоххо бэлэмниир киһим

Биһиэхэ Н.Е. Мординов-Амма Аччыгыйа аатынан «Кэскил» республикатаағы оһо бэчээтин кыһатын медиа-оскуолатын эдэр корреспондентара суруйаллар.

Мин «Кэскил» медиа-оскуола юнкорда буоларбынан киэн туттабын. Оскуолабар, нэһилиэкпэр буолар тэрээһиннэргэ кыттабын, ол кэнниттэн ырытан, толкуйдаан «Кэскилгэ» суруйан ытабын. «Кэскиллээх олоххо бэлэм буол» диэн медиа оскуолабыт сүрүн девизэ сүрдээх дириг ис хоһоонноох. Соторутааһыта Төнүлүттэн Аллараа Бэстээххэ волейбол күрээбэр кытта айаннаан иһэммин, киһи кэскиллээх олоххо бэлэм буолара чөл олохтон, доруобуйаттан саһаланар дии санаатым.

Биһиги бу күрэхтэһиигэ уопсайа 16 оһо буоламмыт автобуһунан айаннаан тийбиһипит. Павловскай, Майа уонна Аллараа Бэстээх хамаандалара кэлбиттэр этэ.

Волейболга хамаандаһа 6 киһи оонньуур. Биһиги хама-

андабытыгар Данил Назаров, Егор Попов, Денис Сотников Айсен Федотов, Сема Иванов, Сайаан Борисов, Максим Пермяков уонна мин баарбыт. Хамаанда хас биірди оонньооччута күүстээх өрүттээх, сатабыллаах. Холобур, мин хамаанданы сибэстиир орууллаахпын, мээчиги туруоран биэрэбин, кинилэр ону быһаллар. Данил Назаров уонна Егор Попов подчаларыгар олус күүстээхтэр. Оонньуу тухары бэйэ-бэйэбитигэр көмөлөһөбүт, өйөбүл буолабыт. Биір тыынна, биір ситимнэ үлэлиибит.

Тренербит Дария Дмитриевна Апросимова элбэххэ үөрэтэр, бэйэтин билиитигэ бэрсэр, сүбэлиир. Волейбол ис хоһоонун арыһан кэспиир. Бастаан Төнүлүгэ кэлэрбэр мээчик оонньууну олох саһаабат эһим. Онтон Дария Дмитриевна салайар секциятыгар киірэммин, волейболу саһыыр буоллум. Онон тренербин кэскиллээх олоххо бэлэмниир киһим диэн ааттыбын.

Гаврил ПРОКОПЬЕВ, VII кылаас үөрэнээччитэ.
Төнүлү, Мэнэ Хангалас.

кэпсиэхпин баҕарабын

Бастакылар

Быйыл Саха сирингэр физкультурнай хамсааһын 100 сыла бэлиэтэнэр. Күн бүгүнгүр диэри спорт эйгэтигэр үгүс сыһыаннаах дьон, спорду таптааччылар Саха сириттэн икки бастакы ССРС спордун маастарын уонна бастакы Советскай Союз чемпиону ааттарын аанньа билбэттэр. Өр сыллар устата убаастанар тустууктарбыт, сахалартан бастакы ССРС спордун маастара уонна бастакы Советскай Союз чемпиона ааттарын сүгэн кэллилэр. Дьиннээх чэхчы хайдах этэй?

Сахалартан ССРС бастакы чемпиона

1958 сыл муус устар ыйыгар ССРС самбоҕа бириддилен уонна хамаанданан бастыгар иһин чемпионата Минскэй куоракка ытыллар, онно аҕыс ыйааһынна 172 спортсмен кыттар, ол иһингэр 63 спорт маастара.

Вадим 1936 сыллаахха Дмитрий Дмитриевич уонна Анна Андреевна Избековтар дьэ кэргэттигэр төрөөбүтэ. Куорат 8-с оскуолатыгар үөрэнэ сылдьан саахымат ооньуутунан үлүһүйэ сылдьыбыта, онно кинини биригэ үөрэммит табаарыһа Виталий Кулачиков, 1953 сыллаах республика үөрэнээччилэригэр чемпионна (кэнники спорт маастарыгар кандидат, суруйсуунан ооньууга норуоттар икки ардылааһына маастар) угуйбута. Уол өссө акробатиканан дьарыктаммыта. 1954 сыллаахха ситии-хотуу аттестатын ылан, Москва куоракка тийэн Энергетическай институт теплоэнергетика факультетын студена буолар уонна самбо секциятыгар суруттаран, үөрэбин кэнниттэн киэһээ дьарыктанан барар.

Тренеринэн самбо тустуутун төрүттээччигэ физическай иттиигэ кафедра доцена Анатолий Аркадьевич Харлампиев, буолар. 1955 сыллаахха МЭИ студена үһүс разрядтаах самбист буолар. 1956 сыллаахха МЭИ хамаандата Кишинев куоракка ССРС студентарын хамаанданан күрэхтэригэр үһүс призер буолар. Бу күрэхтэниигэ чэпчэки ыйааһынна МЭИ студена Вадим Избеков уонна Ленинград пединститутун

студена Дмитрий Коркин бэйэлэрин бөлөхтөрүттэн кыайан тахсыбыттар.

1957 сыллаахха 1 разрядтаах самбист Москва куорат чемпионунан буолар. 1958 сыл олунньу ыйыгар «Буревестник» ДСО ССРС Киин Сэбиэтин күрэхтэһиитин түмүгүнэн дойду чемпионатыгар кыттар быраабы ылар. Чемпионат полуфиналыгар ыйааһын фаворитын, дойду экс-чемпионун, хас да төгүллээх призерун, ССРС спордун маастара Лаврентий Кацашвилины утары тахсар. Опыттаах уонна темпераментнай грузин свисток кэнниттэн баламат дебютант харса суох атаакатын күүппэтэх буолан «кыптыыйдааһын» албаска түбэхэр, онтон тутта атаака оноро сылдьан өссө икки баалы сүүйтэрэр уонна хапсыһы тухары ситэ сатаан баран хотторуулаах буолар.

Финалга МВТУ студена Геннадий Шишков болевой приемна түргэнник түбэхэн ыраас хотторуу хомолтотун билэр. Онон Вадим Избеков сахалартан бастакынан ССРС чемпиона буолар уонна ССРС спордун маастарын нуорматын толорор, сотору ити аат киниэхэ инэрриллэр. 1959 сыл олунньу ыйыгар кини бары утарсааччыларын ыраастык кыайан «Буревестник» ССРС Киин Сэбиэтин чемпионунан буолар. Ити кэмгэ самбо Европа, аан дойду таһымыгар тахса илигэ.

Инженер-теплотехник Вадим Избеков 1960 сыллаахха дойдутугар кэлэн ССРС НА Сибиридээҕи отделениетын Саха сиринээҕи филиалыгар үлэтиир, онтон идэтинэн Хабаровскай кыраайыгар үлэтиир. Ол кэнниттэн Томь-Усинскай, онтон Братскай ГЭС үлэһитэ буолар.

1964 сыллаахтан Вадим Дмитриевич Избеков Иркутскай куоракка олохсуйар уонна «Динамо» спортобщество иһинэн бастакы самбо секциятын аһан оҕолору дьарыктыыр. Иркутскай политехническай институтугар преподавателинэн, онтон наука кандидата буолан кафедра доценынан үлэтиир уонна самбо секциятын салайар, студенттары дьарыктыыр. 20 сыл устата тренер быһыытынан үлэлээн баран, Иркутскай уобалас самбо федерациятын 20 сыл салайбыта. Вадим Дмитриевич икки үөрэнээччигэ аан дойду уонна Европа чемпионнарын бэлэмнээн, Россия үтүөлээх тренерин аатын ылбыттар. Кинини Иркутскай уобалас самбо тустуутун «Аҕатынан» билинэллэр. Кини сөбүлүүр дьарыга альпинизм буолар, иккис разряды толорор уонна Памир, Тянь-Шань, Алтай уонна Саяны хайалар чыпчаалларын дабайар. 2005 сылтан Московскай уобалас Коломна куоратыгар олохсуйар.

ССРС спордун бастакы маастара

Өскөтүн Вадим Избеков аймахтара уонна чугас дьонно эрэ билэр буоллахтарына, Галина Никитина аатын 50–60-с хайыһардыгытара үчүгэйдик билэллэр.

Никитина (Иванова) Галина Михайловна 1933 сыллаахха Иркутскай уобаласка төрөөбүтэ. 1951 сыллаахха Якутскайдаагы үп техникумун бүтэрэн бюджет учетын бухгалтер иденни ылбыта, хайыһар секциятыгар дьарыктаммыта. 1950 сыллаахха республика үөрэнээччилэрин 5-с күрэхтэһиитигэр 5 км сүүрүүгэ бастабыта. Нөнүө сылыгар Дьокуускай куорат кыргыттарга чемпионатыгар эмиэ бастыыр. Профсоюзтар уобаластаагы советтарын улахан дьонно бастакы күрэхтэһиитигэр 8 км сүүрүүгэ иккис буолбута. Онтон ыла кини аата дьахталлар күрэхтэһиитигэр элбэхтик ааттанар

буолбута. 1955 сыллаахха республикаҕа 5 уонна 10 км сүүрүүгэ бастыыр. Барыта республика аҕыс төгүллээх абсолютнай чемпионката буолар. Саха сирэ—Магадан—Камчатка икки ардылары күрэхтэһиитигэр 13-тэ кыайан, үс төгүл абсолютнай чемпион буолар.

1957 сыл кулун тутар ыйын 16–19 күннэригэр Свердловскай куоракка буолбут ФСО «Динамо» Киин Сэбиэтин чемпионатыгар 5 км — 18 мүн. 58 сөк. кэлэн (маастар нуорматын 32 сөк. куорарар) Саха сириттэн аан бастаан ССРС спордун маастарын нуорматын толорор уонна сотору кэмнэн ити аат киниэхэ инэрриллэр. 1963 сыл Бүтүн Союзтаагы ФСО «Динамо» кыһынны спартакиадатын 5 км сүүрүүгэ бастыыр. 5 км сүүрүү кини короннай дистанцията этэ уонна 4x5 км эстафеталарга бүтэһик этапка наар сүүрэрэ, төһө да хойутаан стартка тахсара.

«Динамо» общество Россиятаагы уонна Киин Сэбиэтин хас да төгүллээх призера, Дальнай Восток уонна Илин Сибиир зоналарын хас да төгүллээх чемпионката Галина Никитина 1965 сыл чулуу спортсменката буолбута уонна «Летопись спортивной славы Якутии» Бочуот кинигэтигэр, 1977 сыллаахха Саха АССР спорткомитетын Бочуот кинигэтигэр киллэриллбитэ, XX үйэ спордун лауреата буолбута.

Кини 1966 сыллаахха спортивнай олоҕун кыайтарбакка түмүктээбитэ, буруйу утары охсуһуу инники күөнүгэр сылдьыбыта. 1951 сыллаахха Саха АССР ИДьМ үп салаатыгар практикант быһыытынан үлэтин сағалаан баран, Дьокуускай куорат милициятын оперативнай взводун милиционерынан, оҕо хоһун инспекторынан, холубунай ирдэбил оперуполномоченнайынан, ИДьМ холубунай ирдэбил оперуполномоченнайынан, Алдан оройуонун ИДьО холубунай ирдэбил старшай инспекторынан, холубунай ирдэбил отделениетын начальнигы солбуйааччытынан, Алдан милициятын начальнигы политчааска солбуйааччытын үлэлээн, 1985 сыллаахха милиция подполковнига званиелаах пенсияҕа тахсыбыта.

«Энкилэ суох сулууспатын иһин» үс степеннээх, «Сэбиэскэй милиция 50 сыла», «Үлэ ветерана» мэтээллэринэн, «Милиция туйгуна» знагынан, «Динамо общество 60 сыла» хары чаһытынан, элбэх бочуотунай грамоталарынан нағараадаламмыта.

1985 сылтан Краснодарскай край Ейск куоратыгар олохсуйбута.

Кинилэр бастакылар. Онтон ону хаһан билинэр буолабыт?

Петр ЯКОВЛЕВ.

ааҕааччы санаата

Ситимнээх үлэ туоһута

Быйылгы 2023 сыл Арасыыһа үрдүнэн «Уһуяаччы уонна наставник сыла», СӨ үрдүнэн Үлэ сыла, чэгиэн чэбдик олоҕу тутуһааччыларга, чөл туругу сэр-гээччилэргэ, физической культураны сайыннарааччыларга бэлиэ сыл, ол курдук физкультурнай хамсаабыл төрүттэммитэ 100 сыла. Аны биһиэхэ, Хатастаагы 7 №-дээх спортивной оскуола төрүттэммитэ 20 сыла бэлиэтэниэхтээх.

Дьэ, бу үөһээ этиллибиттэргэ дьин чэхчы барытыгар сыһыаннаах Хатастаагы спортивной оскуола дириэктэрэ Гоголев Евгений Егорович үөрэнээччитинин Баишев Анатолий Михайловичтыын, Анатолий Михайлович үөрэнээччитинин Евсеев Григорий Филипповичтыын биригэ үлэли-хамсы, үүнэ-сайда сылдьаллар.

Бу сыллар тухары оскуоланы анардас мас тардыһытынан дьарыктанан сүүсчэкэ оҕо бүтэрдэ. Манна үөрэнэ сылдьан норуоттар икки ардыларынаагы «Азия оҕолоро» спортивной ооньууларга 2000 сылтан сағалаан, 2016 сылга диэри мас тардыһытыгар чемпионнар, үрүн көмүс, боруонса призердар иитиллэн табыстылар. Манна утумнаахтык дьарыктанан аат-суол ылбыт уолаттар сағарды дьарыктанан эрэр кыра уолаттары кытта тэннэ биир тыынна кириэнэр, хамаанда туһугар о.э. дойдуларын туһугар диэн кириэсэллэр.

Саха омук барахсан аан дойду атын омукартыттан уратыбыт диэн, айылҕа, тургутуутун тулуурбутунан, дьулуурбутунан, сатабылбытынан, өркөн өйбүтүнэн сааһылананнарданан кыайарбыт буолар.

Онно ордук чуолаан, тонтон толлубат, тымныыттан чаҕыйбат, куйаастан куттаммат, иттииттэн илистибэт, айылҕа тургутууларыттан саллыбат буоларга быһыпастар былчыннаах, өркөн өйдөөх дьон уос номоҕор сылдьаллара төһүү буолар. Күүстээхтэр түмсэр, өйдөөхтөр сомоҕолоһор күөн көрсүһэр тэрэһиннэрэ ыһах буолар. Дьэ, онно буоллаҕа, кынаттаах кылыһыттар, сиртэн тэйэ көтөр сүүрүктэр өрөгөй түгэннэрэ. Ол күннэргэ, кэмнэргэ буолар тыһааһыннаах, мүччүргэннээх түгэннэрэ, үгэскэ кирибит быһымайгы үйэлэри унуордаан билинни кэмгэ сана тыһыннанан сылдьар мас тардыһыта сонун көрүүлээн, спорт көрүнэ буолан тахсарыгар аныгы олох сиринэн сурукка-бичиккэ киллэриллэн ирдэниллэр быраабылалаах, тутуһулар сокуоннаах. Спорт хайа да көрүнүн бири кинини сөхтөрөр дыктитэ, күөн көрсөөччүгүн кытта этин-сиинин бараныр диэри иэмэхтэһэн кирисэн баран, күрэхтэһи бүттэ да, истин доҕор, аллар аҕас буолабын.

Дьэ ити курдук кэрэ бэлиэ кэмнэрдээх, өрөгөй күннэрдээх 2023 сыл Хатас нэһилиэгэр өйгө-санааҕа хаалар тэрэһиннэрдээх, үлэлээх-хамнастаах буоларыгар саарбахтааһын суох. Бири саамай күүтэр түгэммит тутула турар Спорт дьарыһа үлэти кириэн, бу тэрилетэ үлэлиир усулуобуйага тупсан көрдөрүүтэ, хаачыстыбата өссө үрдүө этэ, нэһилиэнньэ маассабай спорка кыттыта, чөл олох акылаата өссө чинигэ этэ диэн баҕа санаалаахпыт улахан.

Наталья РУФОВА.
Хатас.

ат спорда

Үс Хатын ипподрома тугу күүтэрий?

Самаан сайыммыг кэлэн, кыратык ат сүүрүүбүт тула санаабын суруйабын. Бэс ыйын 12 күнүгэр дьэ, Ил Дархан бириинин сүүмэрдээнин сүүрүүлэр буолуохтаахтар. Сүүрэр сирдэрэ — Иннокентий Свинобоев-Тыыннаахап аатынан Үс Хатын ипподрома.

Сэрэйдэххэ, быһа холоон 12–15 сүүрүүк сүүрэр суолга тахсара былааннанар. Ол эбэтэр, ити күн 3 бөлөбүнэн сүүрэн, 9 путевканы боксабылдьаһахтара. Былырынны кыайылыах, мэнгэлэр Криттара быһа миэстэлээх. Дьэ, ис иһигэр киирдэххэ кимнээх бу 9 бокса миэстэтин иһин киирсэллэр?

Бастатан туран былырынны миэстэлэспит уус алданнар **Эйр Бен Барстарын**, ньурбалар **Эллизиумнарын** уонна улуу сылыгытын, Чурапчы аагаабын **Мэйн Кони**г ааттыбыт. Ньурбалар биллэн туран, Саха сири кырдыаҥас сүүрдээччигэр, 63 сааһыгар сылдьар, ол да буоллар эдэрдии эрчимнээх Сэмэн Лихановка эрэнэллэр. Уус алдантан, Виталий Петров сана сабалыыр тренер диэтэххэ, былырын атын хайдахтаах курдук турукка киллэрэн, Ил Дархан бириинигэр призердаабытай!? Быйыл да ол сылын, соруудабын толорор санаалаах.

Баларга кимнээх утарсыы оноролор? Өссө былырын сайынныттан намнар, аммалар, горнайдар оностон, бэлэмнэнэн сана аттары уонна ти-

риннээрдэрин уларыппытара. Сергей Ядреев салалталаах Намтан Аутлендер диэн былырын Саха сиригэр кэлиэн аҕай иннинэ собуруу икки күүстээх, бастакы группалаах сүүрүүлэри кыайыта. Кини аҕата Паландер, 2008 сыллаахха Россия Президентин бириинин кыайан турар. Онон хаан, кылаас баар сылыгыта. Манна Сергей Петрович улахан уопутун эбэн кэбиннэххэйдэр.

Аммалар, абабалар тренер Николай Громов хаһыс да сылын Ил Дархан бириинин кубогар чугаһы сылдыбыта. Инни-

ки хаста да 2–3 буолуоталаабыта. Республикабыт бу кэмнэ биир тутаах тренерин баҕа санаата — Ил Дархан бириинин кыайыта. **Ламан Леча**, аҕата Майншафт. Бу атыыр аата элбэҕи этэр. Биир баар-суох оҕото Мэйн Кони, Ил Дархан бириинин 3 төгүллээх кыайылыаҕа. Онон быйыл табылынаабына Үс Хатын ипподромугар Майншафт икки оҕотун көрүөхтү. Бу атыыр оҕолоро Мономах 2009 уонна Палех 2012 сыллардаахха Россия Президентин бириинин кыайан тураллар.

Горнайдар, быйыл **Рай-**

зинг Кингы уонна **Максимус Таймы** тренер Василий Игнатьев бэлэмнээтэ. Биир уопуттаах, собуруунан үлэлээбит тренер, Ил Дархан бириинин элбэхтэ кыайыта, бу ылыгы үчүгэйдик билэр. Эбиитин собурууттан анаан-минээн кылаастаах сүүрдээччини ыгыран аҕалан, Үс Хатын ипподромун боруобалааҕары сылдьар.

Онон биһигини олус күүрээһинэ, илин-кэлин түһүлээх сүүрүүлэр күүтэллэр.

Михаил МОРДОВСКОЙ — Михута.

суруллубуту сэнээри

Итэбэл туһунан санааларым

«Дьулурбан» ааспыт дьүмөригэр үтүөлээх тренер Николай Романович Крылов итэбэл туһунан ыстатыатын ааҕан баран санаабын этэргэ сананным.

Аан дойду норуоттара үгүстэрэ итэбэллээхтэр, ол быһыгар итэбэл суох атеистар кытта бааллар. Сэбиэскэй саана итэбэл бобулар этэ, ойуун, удабан сойуоланара. Итэбэллэнэн хайдыһы ханна барыай — баар, ону религиознай сепаратизм дииллэр.

Билигин сахаҕа төһө киһи итэбэллээҕин үчүгэй ырытыы суох, бэчээккэ суруйалларынан саха православнай итэбэллээх киһи атеист этэ.

Ыраахтааҕы саана саха православияны ылыммыта. Хас дьэ, балаҕан айы иконаларга үнэллэрэ, дьыбэҕэ киирбит киһи кириэс охсунара.

Тенгрианство — киһи аймах

биир бастакы итэбэлэ, аан дойдуга научнай конференция сыл өрүү-өрүү буолар.

Саха итэбэлин салаалара: "Аар Айыы итэбэлэ", "Айыы итэбэлэ", Айыы Танара итэбэлэ", о. д. а. юстицияҕа регистрацияламмыт итэбэл тэрилтэлэрэ бааллар. Маны сэргэ эмчиттэр. Холобур, "Өбүгэ ситимэ", онтон да атын түмсүүлэр.

Саха сиригэр барыта 120-тэн тахса араас суол итэбэл түмсүүлэрэ бааллар, ити аңардас регистрацияламмыта эрэ. Манна бири өйдүүххэ наада, бу тэрилтэлэр бары тус-туһунан чилиэннээхтэр. Онон эн барытыгар орооһор быраабын суох.

Билигин итэбэлинэн түмсүүбүн диір дьон үгүс, ол эрээри, хайдах түмсэри үгүстэрэ билбэттэр. Ол аата бастаан итэбэл ханнык эмэ көрүнгэ баар буолуохтаах, суох буоллабына — суох буола туруо.

Мин санааларым манньктар: — итэбэли оҕоҕо төрөппүт, чугас киһи төрөбүт тылы кытта тэннэ инэрэр;

— итэбэли оскуолаҕа үөрэтини сокуон бобор, культура, фольклор көрүнүнэн билиһиннэрэллэр;

— өбүгэ үөрэбэ бастаан өбүгэни, төрүччүнү билииттэн, саха историятын, сирин-уотун ытыктааһынтан саҕаланар;

— ханнык баҕарар итэбэли чинчийэр, үөрэтэр үөрэх тэрилтэлээх буолуохтаахпыт;

— итэбэл үлэһиттэрин үөрэтэн таһаарар анал үөрэх тэрилтэлээх буолуохтаах. Холобур, Дьокуускайга православнай духуобунай семинария баар, ол курдук дьыбэлээх-уогтаах, үлэһиттээх. Урут танара сокуонун үөрэх тэрилтэлэригэр үөрэтэллэрэ "Закон Божий" диэн. Танара үлэтин салайар кииннээх буолуохтаах, араас епископтан саҕалаан аҕабыыкка тийэ. Оннук дуоһунас, салалта, суут, уураах, ыйаах таһаарар. Биһиэхэ, биллэн турар, ол суох. Ол иһин ким талбытын соннуур;

— аны сүннэ Библия, Коран курдук суруллубут источниктаах буолуохтаахпыт. Ону тутуһар, тарҕатар, үнэр-сүктэр.

— сир-сир айы Танараҕа аналлаах аныгылыы дьыбэлэр баар буолуохтаахтар. Аны бу дьыбэлэрбит иһигэр бигэргэммит дьон-сэргэ ылынар, Айыыларбыт, иччилэрбит, өбүгэлэрбит мөссүүннэрэ, араас символлара баар буолуон сөп.

Ити сүннэ, онон элбэх үлэ, сүбэ-соргу күүтэр.

Оттон ааптар суруйарын курдук, итэбэли спорка сыһыаран эттэххэ, урукку олимпиацтар итэбэллэрэ — доҕордоһуу, коммунистическай идеология, коммунизмы тутуу этэ, кинилэр ортолоругар үгүстэрэ сэрии ветераннара бааллара. Билигин идеология суох, рынок эрэ, ол аата — барыс.

Итэбэл, биллэн турар, төрөөбүт сиртэн, дойдуттан, өбүгэлэртэн, Үрдүк Айыылартан турар. Кылаан чыпчаалыгар (форматыгар) киирбит спортсмен туруга олох туспа, үс кут дьайыыта, эт-сиин, өй-санаа, сир-майгы бары түмсэллэр. Маны киһи судургутук кыайан быһаарбат.

Петр ТИХОНОВ — Тэрчи.

сурутуу-2023

«Дьулурбаннын» бииргэ буолун!

Саха сиригэр спорт туһунан сырдатар соботох «Дьулурбан» хаһыат республикатааҕы «Забота-Арчы» хаһыат иһинэн сыһыарыы быһыытынан бэчээттэнэн тахсар.

«Дьулурбан» интернет ситимигэр бэйэтэ анал сайтаах. Кумааҕы хаһыакка сүүрүннэн — санаа атастаһыыта, дьүүлээһини, ырытыһы, сынналанна уура сылдьан аабыллар матырыйааллар бэчээттэнэр эбит буоллахтарына, сайтка күннэтэ туох баар сонуннар, хаартыскалар, видеолар тиһиллэн иһэллэр.

Онон эһигини, «Дьулурбан» сайттын күннэтэ киирэн көрөргүтүгэр, санаабытын үллэстэргитигэр, кэпсэтиигэ кыттаргытыгар ынырабыт.

Итиэннэ туспа Ютуб каналлаахпыт. Онон араас күрэхтэһиилэртэн түгэннэри, интервьюлары, видеонан архыып матырыйаалларын көрүөххүтүн сөп.

Өссө Телеграмна «Дьулурбан» каналын аһан үлэлэтэбит.

Ити курдук, социальной ситимнэртэн өссө ВКонтакте туспа страницалаахпыт. Итиннэ барытыгар тус-туспа сонуну-нуомаһы таһаарарга, биллиилээх ааптардары кыттыһыннарарга дьулуһабыт. Онон сонуну кинник тарҕатар средстволар билигин күрэхтэһиилээх кэмнэригэр «Дьулурбан» бэйэтэ хаһыаттаах, сайтаах, Ютубка уонна Телеграмна туспа каналлаах — спорт туһунан күннэтэ сырдатар туспа медиа-эйгэ буолла.

Спорду таптааччылары биһиги хаһыаппытыгар, анал таһаарыыларгытыгар суруттараргытыгар, спорт сонуннарын көтүпкэккэ ааҕа-билэ сылдьаргытыгар уонна биһиги ытыр үлэбитигэр көхтөөхтүк кытаргытыгар ынырабыт!

«Дьулурбаны» кытта доҕордоһун!
«Дьулурбаннын» бииргэ буолун!
«Дьулурбаннын» олоххо тэннэ хаамсыг!

«Дьулурбан».